

“Baltupių vaikų lopšelio-darželio“ ugdymo programa

„ iš esmės nėra jokio kito ugdymo yra tik saviaukla – kiekvienas ugdymas yra savęs auklėjimas, ir mes mokytojai, auklėtojai, tėvai esame save patį auklėjančio vaiko aplinka....“

Tad turime sukurti kuo palankesnę aplinką, kad , stebėdamas mus, vaikas augtų taip, kaip reikalauja jo prigimtis.“

Rudolfas Staineris, 1923

Mūsų darželio ugdymosi pagrindas – nacionalinė ikimokyklinio ugdymo programa „Vėrinėlis“ su Valdorfo pedagogikos elementais.

Vaikų darželio programoje „Vėrinėlis“ vaiko ugdyme didelis dėmesys skiriamas jį supančiai aplinkai. Ugdymo metu siekiama, kad vaikai augtų veiklūs, aktyvūs, todėl sudaromos visos galimybės vaikams tyrinėti, išbandyti save, atrasti ir sužinoti. Siekiant šių tikslų organizuojamos ekskursijos, išvykos, darbinis ir fizinis lavinimas. Tai liečia ir priemones. „Vėrinėlio“ programoje priemonės funkcionalios, ugdančios vaiko intelektualumą, jos gali būti pirktinės ar pačių pagamintos. „Vėrinėlio“ programoje auklėtoja turi stengtis sukurti tokią aplinką kuri lemia visapusišką vaiko asmenybės vystymąsi, didelis dėmesys skiriamas bendradarbiavimui su šeima.

Valdorfo ugdymo filosofija ir praktika grindžiama nuostata, kad visos vaiko raidos sritys – fizinė, intelektinė, emocinė, socialinė – yra neatsiejamos. Dirbtinai suskaidytas ugdymas mažam vaikui, suvokiančiam pasaulį sinkretiškai, atrodo nenatūralus, primestas. Be to jam patinka tai, kas įdomu, todėl ugdymo turinys turi atitikti vaiko poreikius, interesus ir gebėjimus.

Esminis aspektas – natūralumas. Švelnios pastelinės spalvos iš medžio, natūralaus vaško, molio, vilnos pagaminti žaislai bei darbeliai. Natūralios medžiagos, daiktai iš gamtos vaiko aplinkoje suteikia jam prasmingų žinių apie pasaulį.

„Valdorfo“ pedagoginėje sistemoje auklėtojos bendravimas su vaikais grindžiamas prasmingu pamėgdžiojimu. Ugdoma daugiau per suaugusiojo pavyzdį, negu aiškinant ar nurodant.

Integruotas ugdymas leidžia auklėtojui kūrybiškiau susieti programos reikalavimus su savo idėjomis. Juo vadovaujantis galima įdomiau pateikti ugdomąją medžiagą, vaikai gali aktyviau bendrauti, praturtinti ugdomąjį procesą savo idėjomis, daugiau dėmesio skiriama įgūdžių, gebėjimų ugdymui, komunikavimui, suteikiama įvairesnių galimybių remtis vaikui savo patirtimi, geriau suvokti sukauptų žinių svarbą realiame gyvenime. Auklėtojas gali pasirinkti ar papildyti savo nuožiūra ugdymo metodus taikydamas „Vėrinėlį“ bei Valdorfo pedagogines idėjas. Auklėtojas gali papildyti veiklos planavimą naujausiomis kolegų idėjomis.

Darželio tikslas - bendradarbiaujant su šeima, puoselėti visas vaiko galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę sėkmę.

Uždaviniai:

- Sudaryti kuo palankiausias sąlygas perimti tautos dvasinės kultūros pagrindus.
- Saugoti ir stiprinti fizinę ir psichinę vaiko sveikatą, puoselėti jo prigimtį, tenkinti svarbiausius poreikius: judėjimo, fizinio ir psichinio saugumo, bendravimo, pažinimo, asmeninio vertingumo, saviraiškos.
- Ugdyti psichines vaiko galias (intelektines, emocines, valios), stimuliuojant asmenybės pagrindų formavimąsi, puoselėjant jos individualumą, iniciatyvumą.
- Padėti vaikams suvokti ir perimti bendražmogiškąsias vertybes.

Mūsų darželio principai:

- **Tautiškumo.** Padėti vaikui perimti ir puoselėti tautos kultūros tradicijas, etnokultūros vertybes integruojant jas į vaiko kasdieninį gyvenimą.
- **Humaniškumo.** Vaiko gerovės užtikrinimas pripažįstant vaiko kaip savarankiškos asmenybės vertingumą, individualumą bei siekiant suprasti jį, atsižvelgti į jo poreikius, interesus, tėvų lūkesčius. Užtikrinamas asmenybės vystymosi vientisumas.
- **Demokratiškumo.** Lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė, realizuojama per lygiavertę vaiko ir suaugusio sąveiką, kai aktyvus vaikas ir ugdytojas, orientuojamasi į vaiką kaip asmenybę. Šeimos ir darželio sąveika grindžiama tėvų ir pedagogų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų ir visuomenės pedagoginiu švietimu.
- **Pavyzdžio-pamėgdžiojimo.** Didžioji dalis to, ką vaikas išmoka ikimokykliniame amžiuje, yra perteikiama suaugusiojo veiklos pavyzdžiu. Pedagogai iškelia sau tokius kasdienes uždavinius, kad būtų verti vaikų mėgdžiojimo.
- **Ritmiškumo.** Visas ugdymo procesas pagrįstas metų, mėnesio, savaitės ir dienos ritmu, nes tai padeda pajusti bendrą žmogaus ir gamtos gyvenimo ritmą, teikia darnos vaiko vidiniam gyvenimui, suteikia jam stabilumo ir saugumo jausmą.

Ugdymo programos metodai ir priemonės

Metodai nėra statiški, jie papildomi, atnaujinami atsižvelgiant į vaikų norus, pedagogų sumanymus, vietas, šeimos rekomendacijas, pedagogų patirtį.

- **Žaidybinis metodas**-skatina vaikų teigiamas emocijas, padeda formuoti socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukcentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą.
- **Vaizdinis metodas**-nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius.
- **Praktinis metodas**-vaikams padeda per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.
- **Žodinis metodas** (pasakojimas, pokalbis)-suteikia galimybę perduoti informaciją.
- **Kūrybinis metodas** - sudaro sąlygas vaikams reikšti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

Priemonės

Daiktai, priemonės yra pirktiniai bei auklėtojos ir vaikų pagaminti, patogiai išdėlioti. Jie lengvai tvarkomi, keičiami ir saugomi. Mes naudosisime ir mikroskopą, vaizdo ir garso aparatūrą, bei paprasčiausias buitines ir gamtos priemones-akmenėlius, kankorėžius, sėklas, miltų-druskos tešlą, natūralų vašką, molį, vilną. Piešimo valandomis mes vengsime rėksmingų anilino dažų. Liedami akvarelę vaikai džiaugiasi pasklidusiomis

spalvomis, stebi patamsėjimus ir sutirštėjimus, dviejų spalvų susiliejimus. Visų mus supančių daiktų spalvos popieriuje gali judėti, atsirasti ir vėl pranykti. Todėl mes naudojame tris pagrindines spalvas: geltona, mėlyna ir raudona. Jas maišant kuriamos kitos spalvos. Priemonės išdėliojamos taip, kad jos skatintų vaikus veikti, ugdytų jų savarankiškumą. Joms skiriama pastovi vieta, kad vaikai jas lengvai surastų, galėtų patys pasiimti ir vėl padėti į vietą.

- Priemonės pažintinei veiklai (žmonių buities, profesijų atributai, žaislai, transporto priemonės, įrankių rinkiniai, eismo ženklai, gyvūnų, paukščių figūrėlės ir kt.).
- Priemonės kalbos ugdymui (enciklopedijos, paveikslai, žurnalai, vaikiškos knygelės ir kt.).
- Žaidimų ir kūrybos priemonės bei medžiagos-žaidimai ir žaislai socialinių įgūdžių raidai (siužetiniai, konstrukciniai, techniniai žaislai ir kt.).
- Priemonės meniniam ugdymui (tapymui, lipdymui, muzikavimui, vaidybai ir kt.), judesiui (kamuoliai, šokdynės, čiužiniai, lankai ir kt.).

Aplinka grupėje ir lauke

Aplinka grupėje

Aplinka darželyje kuriama šilta ir svetinga, skoningai suformuota. Ji nesunkiai pritaikoma įvairioms veikloms, tarsi lengvai keičiamos „dekoracijos“. Grupės erdvė suskirstyta į kampelius. Veiklos kampeliai-tai specialiai įrengta vieta grupėje, užimanti ribotą erdvę su patogiai joje išdėstytomis priemonėmis ir medžiagomis vaikų žaidimams ir darbeliams. Jis gali būti skirtas kelių vaikų, didelės vaikų grupės veiklai ar vienam vaikui. Veiklos kampeliai sudaro sąlygas natūraliam, kūrybiniam, labai individualiam mažų vaikų ugdymui. Veiklos kampeliuose tenkinamas natūralus vaikų smalsumas, veiklumas. Veiklos kampeliai teikia galimybes individualizuoti, diferencijuoti vaikų ugdymą, nes kampeliuose veikia ne visa vaikų grupė, o tik keli jų arba po vieną, auklėtoja su jais gali bendrauti asmeniškai. Veiklos kampeliuose atsiskleidžia ir tobulėja savitas darželinukų patirties, žinių kaupimo, įgūdžių, įpročių formavimosi būdas, sudaromos sąlygos socialinei sąveikai.

„Šeimos“ kampelis - tai vieta vaidmeniniam žaidimui, dramatinizacijai. Jį gali sudaryti keli skyriai: virtuvėlė, lėlių kampelis, stalo teatro figūrėlės.

Kalbos ir komunikacijos kampelyje būna knygų lentynos su knygelėmis, žemėlapiai, tautodailės reprodukcijų rinkiniai, spausdinimo mašinėlė, rašymo priemonės, įvairūs stalo žaidimai. Šiame kampelyje vaikai gali susikaupti ir pagalvoti, vartyti knygeles, kurti istorijas, daryti knygeles, pažinti mūsų kraštą ir kt.

Dailės ir rankdarbių kampelyje galima piešti ir tapyti, karpyti ir klijuoti, lipdyti ir modeliuoti, megzti ir siūti. Numatoma speciali vieta darbelių parodėlei, lentynėlės būtinoms medžiagoms ir priemonėms.

Muzikos kampelis – tai vieta ir priemonės klausytis muzikos, groti, šokti.

Statybinių žaidimų kampelis nuo kitų gali būti atskiriamas siauromis, neaukštomis lentynėlėmis, kuriose laikomos statybinės detalės, mašinos ir kt. Veikla šiame kampelyje teikia daug džiaugsmo, padeda įgyti meistriškumą statant bei kuriant.

Gamtos kampelis tai vieta gėlėms auginti, daiginti įvairius augalus, įkurti akvariumą.

Nors grupių patalpos ir suskirstytos į veiklos kampelius, mes stengiames grupės viduryje visada palikti laisvos vietos, kad būtų daugiau oro, šviesos ir erdvės judėti.

Darželyje stovi metų stalas. Ant jo dedama viskas kas randama gamtoje: tuo laiku žydinčios gėlės, šakelės, akmenėliai, kriauklės, medžio žievė ir kt. Stalas dengiamas atitinkamos spalvos staltiese.

Darželyje yra atskira valgyklėlė, todėl vaikai grupėse nemaitinami. Valgyklėlėje ir suaugusieji ir vaikai sėdi prie vieno stalo (kaip šeimoje). Suteikiama galimybė pajusti vienas kito artumą, dėmesį, kiekvienas pasijunta laukiamas ir svarbus narys. Kol nepasakomi padėkos žodžiai niekas nepradedą valgyti. Taip mokomasi pagarbaus santykio su maistu, pratinamasi palaukti kitų. Uždegama žvakelė. Mokomasi atsargiai apsieiti su ugnimi. Nuo stalo pakylama tuomet kai visi padėkoja už vaišes.

Aplinka lauke

Darželyje vaikai daug laiko praleidžia lauke. Lauke daugiau erdvės, nei patalpoje, todėl vaikas turi daugiau galimybių judėti. Vienas svarbiausių uždavinių–sukurti sąlygas tam judėjimui, kad jis būtų kuo įvairesnis. Todėl kartu su pirktiniais sporto ir judėjimo įrenginiais gali būti ir žemų šakotų medžių, rąstų ir akmenų tinkamų ne tik balansuoti ir šokinėti, bet ir patogių ridenti ir pernešti.

Kūrybinius žaidimus lauke įkvepia metaliniai indai įvairūs virtuvės rakandai „maisto gaminimui“ skirti žaisti smėlyje.

Daržas ir gėlynas, komposto krūva, įkvepia vaikus supratimui apie ūkininkavimą, ekologiją, gamtos reiškinių, gyvybinių procesų, susijusių su įvairiais augalais, išgyvenimui.

Auklėtojos bendravimas ir bendradarbiavimas su vaikais ir tėvais

Bendradarbiavimas su vaikais

Didžioji dalis to, ko vaikai išmoka šiame amžiaus tarpsnyje, yra perteikiama suaugusiojo veiklos pavyzdžiu. Vaikai modeliuoja savo elgesį pagal tai, kas vyksta aplink juos. Suaugusiojo veikla mažame vaike stimuliuoja tiesioginį atsaką, todėl pedagogai turi išsikelti sau tokius kasdienius uždavinius, kad būtų verti vaikų mėgdžijimo. Vaikai mato suaugusiojo atliekamus prasmingus veiksmus, laikyseną, judesių kokybę ir ją pamėgdžioja. Pedagogas neturėtų atlikti darbų atsainiai, paviršutiniškai, leisti laiką plepantis ir pan.

Auklėtoja gerbia vaikus, yra jiems dėmesinga, nuoširdi, palanki. Leidžia vaikams patiems siūlyti, spręsti, rinktis veiklą, atlikimo būdą, priemones. Pastebėjusi, kad vaiko sprendimas gali būti žalingas jam ar kitiems, kad jis nepajėgs įgyvendinti sumanymo iki galo ir pan., auklėtoja padeda kiekvienam vaikui surasti savo žaidimą, savo vietą žaidime, padeda vaikams pilnai įsitraukti į žaidimą. Bendravimas vyksta palaikant linksmą nuotaiką, skatinamas pasitikėjimas, suvokimas, kad, iškilus pavojui, šalia visada bus tas asmuo, kuris jį apgins, padės.

Suteikdama sprendimo, pasirinkimo, veiklos laisvę, auklėtoja kartu nustato ir vaikų veiklos ribas, neleidžia jiems nukrypti nuo socialinių normų. Auklėtoja dažniau atkreipia dėmesį ir skatina tinkamo elgesio apraiškas, įvertina net minimalias vaikų pastangas. Vaikui nusikaltus, auklėtoja neigiamai vertina jo poelgį, o ne patį vaiką. Ji stengiasi tapti vaikų grupės nariu, dalijasi su jais savo asmeniniais džiaugsmiais ar išgyvenimais, patyrimu ir kt. Tuomet vaikai auga darbingi, iniciatyvūs, savarankiški, gebantys bendrauti, atviri.

Bendradarbiavimas su tėvais

Darželio pedagogai atviri permainingai. Programa gali kęstis, atsižvelgiant į tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas. Tėvai gali patarti vaiko auklėjimo klausimais. Auklėtoja stengiasi vaikų labai panaudoti kurioje nors srityje talentingų tėvų paslaugas, mielai priima jų pagalbą. Kartu su tėvais ji aiškinasi ir numato būdus vaiko problemoms spręsti. Auklėtoja vaiko ir tėvų problemas laiko paslapyje, viešai nediskutuoja.

Auklėtojų ir tėvų bendradarbiavimo formos:

- Apsilankymai grupėje

- Pokalbiai su tėvais
- Kasdieninis bendravimas, atvedus ar pasiimant vaiką
- Tėvų susirinkimai

Vaikų gyvenimo ritmas

Ritmas-svarbus ugdymo principas darželyje. Tam tikros veiklos kartojasi tam tikromis savaitės dienomis, pvz. ketvirtadieniais lipdoma iš vaško. Tai padeda vaikams pamatyti laiko atsikartojimą, suteikia pasitikėjimo pasauliu ir žmonėmis ir sudaro pagrindą socialinėms kompetencijoms įgyti. Kiekviena auklėtoja pati sprendžia ir planuoja, kokiomis dienomis jos grupėje bus veliama vilna, dirbama su vašku ar siuvinėjama. Ritmiškas darželio gyvenimo organizavimas padeda vaikams harmoningai vystytis, palaiko jų vidinę pusiausvyrą. Žinodami, ko gali tikėtis iš ateinančios dienos, valandos, minutės, vaikai atsipalaiduoja nuo stresų, gali ramiai kurti, veikti, žaisti. Ritmiško gyvenimo pasikartojimai suformuoja vaikams gerus elgesio įpročius, kurie yra ne tik svarbūs augančio žmogaus įgūdžiai, bet ir labai sumažina konfliktines ar chaotiškas situacijas vaikų darželio grupėje, kadangi nebelieka įtampos tarp kiekvieno vaiko norų ir išorinių situacijų kaitos. Veikiant gyvenimo ritmui, pasikartojimams ir geriems grupės įpročiams, nebėra reikalo taikyti neefektyvių ir netinkamų šiam amžiaus tarpsniui poveikio priemonių-vaikų barti ar bausti, juos moralizuoti.

Vaikų gyvenimo ritmas susideda iš labiau organizuotos, didesnio susikaupimo reikalaujančios veiklos ir laisvesnės, mažiau organizuotos veiklos. Panašiai kaitaliojasi vaikų aktyvumo ir ramybės laikotarpiai.

Veikla

Kasdien dirbama su konkrečia tema, kuri keičiama kas savaitę ar dvi savaites. Tema vaikų veiklai – tai būdas žadinti vaikų kūrybingumą, padėti atsiskleisti jų gabumams, į visumą susieti vaikų išgyvenimus, atradimus, praplėsti vaikų pasaulio suvokimą ir patyrimą.

Žaidimas

Pagrindinė vaikų veikla darželyje yra žaidimas. Žaidimas mažiems vaikams yra darbas, kuris padeda jiems prisijaukinti pasaulį. Kaip ir veiklą taip ir žaidimus vaikai renkasi skirtingai. Ikimokyklinio amžiaus vaikas žaidžia su daiktais, žodžiais, mintimis... Žaidimas – ypatinga vidinė vaiko būseną. Dėl to jis visada natūralus, laisvas, savaime teikia vaikui malonumą.

Rato žaidimas – tai viena iš ryto rato dalių. Žaidimų turinys parenkamas atsižvelgiant į metų laikus, šventes, savaitės temą. Vaikai atlieka judesius mėgdžiodami auklėtoją (pirštų žaidimas), šokinėja, pritupia, stiebiasi į viršų, lenkiasi, keičia tempą, kryptį, juda tai lėtai, tai greitai, seka žaidimo ritmiškumą, atkartoja, sako mintinai aiškiai tariamus auklėtojos žodžius, frazes, eilėraščius. Rato žaidimas padeda įvairiarūšės kalbos vystymuisi, teigiamai veikia vaikų jausminę sferą, vysto vaikų fantaziją ir socialinius gebėjimus.

Laisvas (kūrybinis) žaidimas yra vienas iš svarbiausių ir būtinų dienos ritmo elementų, kuris gali trukti apie vieną-pusantros valandos. Ankstesni vaiko įspūdžiai ir išgyvenimai tampa jo žaidimo pagrindu. Žaidimas vyksta veiklos kampeliuose. Veiklos kampelius vaikai pasirenka pagal savo norus. Tai yra individuali veikla arba žaidimas nedidelėmis grupelėmis. Auklėtoja leidžia jiems pasirinkti norimą veiklą, jiems netrukdo, tik pataria, paaiškina ar padeda. Ji gali kartu su vaikais lipdyti, piešti, konstruoti ir t.t., skirti dėmesio kiekvienam vaikui individualiai. Žaidimų metu lauke vaikai domisi, stebi, tiria įvairių medžiagų savybes: smėlis–birus, šlapias, sausas; akmuo–šiltas ar šaltas; medžio žievė gruoblėta ir pan.

Laisvo žaidimo metu vaikas lavina savo įgūdžius, sustiprina savo sugebėjimą suprasti ir mąstyti, mokosi bendradarbiauti, valdyti savo jausmus, ugdomi kūrybiškumą, iniciatyvumą, vaizduotę,

stiprina gebėjimą susikaupti bei išreikšti save, vaikai mokosi spręsti problemas, kelti klausimus ir juos apibendrinti.

Muzika

Muzikos užsiėmimai vedami kiekvieną dieną po ryto rato su visa vaikų grupe. Mes sėdamės ratu, kiekvienas turi savo muzikinį instrumentą – fleitą, trikampėlius, metalofoną. Ritmui įsisavinti naudojami: barškalai, riešutėliai, kistanjetės, akmenėliai, varpeliai ir t.t. Vaikai gali atlikti ritminius pratimus muzikos instrumentais, išgauti įvairius garsus, muzikos instrumentais pritarti pedagogo grojimui, dainavimui, improvizuoti. Tikslas–bendros melodijos, nuotakos sukūrimas, gamtos reiškinių atvaizdavimas arba švenčių dainelės, darželio himno mokymas(is).

Muzikinė-ritminė veikla yra ideali priemonė vaiko kūrybinėms fantazijoms sužadinti bei pažadinti vaiko iniciatyvinę jėgą. Ypatingos reikšmės visoms muzikinėms veikloms taip pat ir dainavimui suteikia ypač derantis ritmas, jis stabilizuojančiai ir tvarkančiai įtakoja vaiko tiek kūno, tiek dvasios vystymąsi. Ritmas sujungia kalbą, muziką ir judesį ir šis derinys turėtų tapti besitęsiančiu vaikystės elementu.

Dailė

Vaikai piešdami spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis, liedami akvarelę jaučiasi tarsi maži menininkai, kurdami savo paveikslėlius, istorijas, pasakas. Vaikai piešia patys, jiems neiškinama kaip piešti, jie mato suaugusiojo pavyzdį. Tai tampa jiems stipriu įspūdiu, padedančiu suvokti tai, kas yra aplink.

Lipdymo iš vaško ir molio užsiėmimuose formuojasi užuomazgos to, kas vėliau gali tapti brandžia kūryba. Vaškas turi savyje saulės energijos ir augalų eterikos, kuri suteikia vaikui gyvenimiškų jėgų. Lipdant visa grupė pakvimpa medumi ir tuo pačiu stimuliuojami vaikų uoslės pojūčiai. Prieš lipdant vašką reikia sušildyti, ištirpinti. Vaikai stebi, kaip vaškas tirpsta, po to, maišant, jis vėl aušinamas. Stebi, kaip keičiasi forma. Kol vaškas aušta, jiems patepamos rankelės aliejumi, tepame kiekvieną pirštuką, uostome, taip lavinami uoslės ir lytėjimo pojūčiai. Tuo pačiu ugdomi supratimas apie išorinį pasaulį, gamtą.

Be to, vaikai velia vilną, siuva, mezga, atlieka darbelius iš popieriaus. Visa tai pasitarnauja smulkiosios motorikos lavinimui.

Darbinė veikla

Vieną savaitės dieną mes kepame bandeles. Vaikai padeda auklėtojai sudėti produktus į tešlą, minko, kočioja, vėliau viską nunešame į valgyklėlę kur bandelės iškepamos. Tos nuostabios dienos vaikai visada labai laukia. Skanūs kvapai skleidžiasi po visą darželį ir mes laukiam-nesulaukiam šiltų, kvapnių bandelių.

Taip pat vaikai tvarko žaislus, puošia grupę prieš šventes, padeda suaugusiems sėti ir sodinti gėles, daržoves, jas auginti ir prižiūrėti. Lauke grėbia lapus, neša juos į kompostinę, kasa sniegą ir t.t.